

РОЗВИТОК ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ОРГАНІЧНОГО СЕКТОРА

Серед сучасних природних процесів, які є наслідком нераціонального господарювання варто виділити оглеєння, окислення та заболочення земель. Із господарського обігу вилучено тисячі гектарів сільськогосподарських угідь, значні площі лісових масивів. Інтенсивне використання земель сільськогосподарського призначення спричинило зниження родючості ґрунтів через їх переущільнення, втрату грудкувато-зернистої структури, водопроникності та аерозійної здатності. У сукупності це призвело до екологічної кризи у багатьох регіонах і спричинило перегляд поглядів щодо способів здійснення виробничої діяльності [5].

Більшість товаровиробників наразі прагне господарювати на засадах багатогалузевого виробництва з набором енергомістких і високоліквідних сільськогосподарських культур та використанням значної кількості промислових засобів хімізації (мінеральні добрива, хімічні засоби захисту рослин) [1]. Такі системи господарювання здійснили значний негативний вплив на сільськогосподарське виробництво та розвиток сільських територій. В умовах сучасних глобальних викликів важливим є пошук та розробка ефективної зональної системи землеробства, що ґрунтується на засадах органічного виробництва, яка забороняє або в значній мірі обмежує використання синтетичних комбінованих добрив, пестицидів, регуляторів росту та харчових добавок до кормів при відгодівлі тварин [2]. Така система, при можливості, повинна максимально базуватися на сівозмінах, використанні рослинних решток, гною та компостів, бобових трав, органічних відходів виробництва, мінеральної сировини, біологічних засобів боротьби із шкідниками з метою підвищення родючості та покращення структури ґрунтів [4].

Ідея органічного виробництва запроваджується в багатьох регіонах України. Все більше людей починають звертати увагу не лише на ціну, а і на якісні показники продуктів харчування [7]. Споживачі готові платити більше за безпечну продукцію, адже традиційне ведення сільського господарства передбачає використання значної кількості хімічних препаратів, що негативно впливають на довкілля та здоров'я людини. Така ситуація є вигідною для фермерських господарств у яких змога зайняти і укріпити свої позиції з виробництва та експорту органічної продукції.

В Україні станом на 1 листопада 2015 р. порівняно із аналогічною датою 2014 р. кількість зареєстрованих фермерських господарств скоротилася з 39428 до 38850. І якщо раніше господарствами використовувалося 4621,7 тис. га, нині в користуванні 4391,9 тис. га. Про це свідчать дані Державної служби статистики.

Так за інформацією статистів із 4391,9 тис. га які нині знаходяться у користуванні зареєстрованих господарств 4263,6 тис га це рілля. У середньому на одне господарство припадає 113 га з яких 109,7 рілля. За даними приведеними без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та частини зони проведення АТО найбільше господарств у поточному році зареєстровано на території Одеської, Миколаївської та Дніпропетровської областей 5090 тис, 38830 та 3351 господарство. По більшій частині країни у період з 1 листопада 2014 по 1 листопада 2015 року кількість господарств зменшувалася проте десять регіонів та Київ таки зуміли наростити кількість фермерських господарств. Серед таких областей Дніпропетровська, Львівська, Полтавська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька та Чернігівська [3].

Найістотніше збільшало господарств на Полтавщині там за рік додалось 92 господарства, нині їх кількість 1941 одиниць, площі земель зросли з 223,2 тис. га до 232 тис. га. Плюс 69 господарств на Харківщині з 1195 до 1264, а площі земель скоротилися з 266,6 тис.га до 252,4 тис. га. Прирости відбулися на Черкащині (+61 господарство) досягнувши кількості 1345, площа угідь нині 152,4 тис га проти 147 тис. га. Плюс 48 на Хмельниччині. Кількість господарств там зросла з 1365 до 1413, площа земель становить 135,8 тис га проти 129,1 тис га роком раніше. На 6 фермерських господарств збільшало і у Києві нині їх там 22 проти 16 роком раніше площа земель 0,4 тис. га [3].

Однак реалізація потенціалу фермерських господарств органічного сектора в умовах глобалізації сповільнюється низкою деструктивних факторів, усунення негативної дії яких можливо завдяки розробці та імплементації дієвих заходів, що сприятимуть розвитку органічного сільського господарства. Зазначене вимагає теоретико-методологічного обґрунтування наукових основ формування організаційно-економічних засад розвитку фермерських господарств органічного сектора, що вбачається важливим чинником підвищення конкурентоспроможності вітчизняної органічної продукції на внутрішньому й зовнішньому ринках.

Теоретико-методологічні дослідження організаційно-економічних засад розвитку сільськогосподарського виробництва знайшли відображення у працях відомих вітчизняних та зарубіжних дослідників: В. Гейця, І. Вініченка, Ю. Губені, В. Каспера, У. Мітчелла, Л. Молдаван, М. Сімонова, Н. Усік, О. Шпикуляка та ін. Теоретичні основи й узагальнення практичного досвіду розвитку органічного агробізнесу знайшли своє

відображення в працях вітчизняних науковців: Артиша В.І., Берлач Н.А., Бородачевої Н.В., Варченко О.М., Вовк В.І., Дейнеко Л.В., Дуб А.Р., Дудар Т.О., Зайчук Т.О., Іртищевої І.О., Кобець М.І., Корчинської О.А., Манько Ю.П., Мармуль Л.О., Педак І.С., Рудницької О.В., Саблука П.Т., Стройко Т.В., Суса Т.Й., Ткачук І.Г., Топіхи В.І., Топіхи І.Н., Харченко В.В., Чорного Г.М., Шикуди М.К., Шубравської О.В. та ін. Питанням становлення та розвитку органічного агровиробництва, впровадження органічних технологій, оцінці їх економічного, соціального та екологічного впливу на економічну систему держави, присвятили свої праці такі вітчизняні науковці: В. Артиш, Л. Бойко, П. Гайдуцький, Є. Данкевич, В. Дудар, Т. Зінчук, І. Кириленко, М. Кобець, Д. Легеца, Ю. Лупенко, Є. Милованов, П. Саблук, О. Скидан, Т. Сус, О. Ульяновченко, О. Ходаківська, О. Яценко та ін. Серед зарубіжних дослідників зазначені питання висвітлюються у працях С. Беллона, Х. Віллера, В. Гамільтона, Л. Конноллі, Д. Макданела, К. Ламіна та ін.

Відзначаючи цінність результатів досліджень названих вчених та сучасних наукових розробок для теорії і практики формування організаційно-економічних засад розвитку виробництва органічної продукції, слід зауважити, що окремі аспекти зазначеної проблеми залишаються недостатньо розкритими та потребують нових теоретико-методологічних підходів до їх вирішення. Залишаються не достатньо висвітленими питання розвитку фермерських господарств органічного сектора, перспективи виходу українськими виробниками органічної продукції на європейський ринок, вдосконалення механізмів державної підтримки підприємств-учасників органічного сектору агробізнесу, а саме запровадження адміністративних регуляторів органічного виробництва та розвиток державно-приватних органів сертифікації органічної продукції.

Станом на 2015 р. в Україні статус органічного отримало понад 170 господарств, при цьому загальна площа земель під органічним виробництвом становила 368,9 тис. га, що дозволило Україні за цим показником посісти 16 місце у світі серед більш ніж 100 країн. Більшість органічних господарств розташовані в Одеській, Херсонській, Чернівецькій, Тернопільській та Полтавській областях [3]. Житомирщина входить до одного з чотирьох регіонів, де ґрунти ще не забруднені до небезпечних меж і де можливе вирощування екологічно чистої продукції на рівні найсуворіших світових стандартів. На Житомирщині органічне виробництво представлено вирощуванням органічного зерна, що здійснюється за кошти інвестиційних компаній та експортується за кордон. Слід відмітити, що найбільші площі, на яких ведеться виробництво за органічною технологією належать житю. Причинами цього є те, що культура є традиційною для зони Полісся, вона не потребує внесення значної кількості добрив та є пристосованою до місцевих ґрунтово-кліматичних умов [6].

Проведені дослідження показують, що широкого розповсюдження вітчизняна система органічного землеробства ще не набула. Міжнародний досвід свідчить, що перспективи розвитку екологічного виробництва залежать від декількох складових. По-перше, необхідна наявність природних умов на визначеній території та досвід впровадження відповідних агротехнологій. По-друге, необхідним є наявність національної нормативно-правової бази, що дозволить відпрацювати механізми контролю процесу виробництва екологічно чистої продукції для забезпечення гарантії її якості кінцевому споживачеві.

Список використаних джерел

1. Антоненко С. С. Регіональний аспект біологізації землеробства: напрямки досліджень, здобутки і перспективи / С. С. Антоненко, В. М. Писаренко, М. М. Опара // Вісник Полтавського державного сільськогосподарського інституту. – 2001. – № 4. – С. 15–19.
2. Данкевич В. Є. Стан використання орендованих земель та дотримання договірних зобов'язань інвесторами / В. Є. Данкевич // Вісник ЖНАЕУ. – 2012. – № 2, т. 2. – С. 19–26.
3. Матеріали Федерації органічного руху України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.organic.com.ua/>
4. Рудик Р.І. Методичні рекомендації щодо оптимізації виробничої структури високотоварних сільськогосподарських підприємств Житомирської області / Р.І. Рудик, Т.Ю. Приймачук, ..., Є. М. Данкевич [та ін.]; Ін-т сільського госп-ва Полісся НААН. – Житомир, 2016. – 97 с.
5. Данкевич Є. М. Міжгалузєва інтеграція в аграрному секторі економіки: монографія / Є. М. Данкевич. – Житомир : Полісся, 2013. – 400 с.
6. Данкевич Є. М. Придатність Поліських земель для запровадження органічного виробництва / Є. М. Данкевич, В. Є. Данкевич // Органічне виробництво і продовольча безпека. – Житомир: Полісся, 2013. – С. 252–256.
7. Саблук П.Т. Екологізація агропромислового виробництва – визначальна складова сучасної аграрної політики / П.Т. Саблук, О.В. Ходаківська // Перспективи екологізації аграрного виробництва в Україні: зб. наук. праць / [за заг. ред. Ю.О. Лупенка, О.В. Ходаківської]. – К.: ННЦ ІАЕ, 2012. – 182 с.
8. FAOSTAT [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://faostat.fao.org/>
9. Situation and prospects for EU agriculture: [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://ec.europa.eu/agriculture/publi/situation-andprospects/2016_en.pdf
10. The World of Organic Agriculture [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifoam.org/>